

Stručný obsah

Kapitola 1

Obecné problémy demografie

Předmět studia, definice základních pojmů. Vnitřní diferenciacie – dílčí demografické disciplíny. Vztah demografie k jiným oborům, význam v procesu poznávání reality s důrazem na ekonomické otázky. Historie demografie. Počátky, demografie 17.–18. století, demografie 19. století a T. Malthus, současná demografie. Historie demografie v Československu. Demografické instituce a kongresy. Demografická pracoviště v ČR. Literatura (časopisy, učebnice).

Kapitola 2

Demografické a geodemografické jevy a způsoby jejich zjišťování

Základní zdroje informací o obyvatelstvu (sčítání lidu, běžná evidence demografických událostí). Ostatní prameny a způsoby zjišťování demografických jevů. Vymezení demografického systému a demografických jevů. Demografická data a ukazatele. Symboly a značení. Čas v demografii, demografická síť.

Kapitola 3

Analýza struktury obyvatelstva

Struktura podle pohlaví a věku (věková pyramida, typy populací podle věkové struktury, demografické stárnutí a demografické mládnutí). Struktura obyvatelstva podle sociálních a ekonomických znaků (vzdělání, náboženství, národnost, ekonomická aktivita, rasová, etnická a jazyková diferenciacie). Rodina a domácnost – vymezení, význam pro demografickou reprodukci.

Kapitola 4

Úmrtnost a nemocnost

Analýza úmrtnosti – jednoduché ukazatele úmrtnosti, kojenecká úmrtnost, stárnutí, délka lidského života, řád vymírání, úmrtnostní tabulky. Klasifikace příčin úmrtí a nemocnost. Vývojové tendence úmrtnosti v ČR.

Kapitola 5

Sňatečnost a rozvodovost

Sňatek a sňatečnost, tabulky sňatečnosti. Rozvod a rozvodovost. Tabulky rozvodovosti.

Kapitola 6

Plodnost a porodnost

Porod a porodnost. Plodnost žen a manželská plodnost. Tabulky plodnosti. Diferenční plodnost. Regionální diferenciacie. Potrat a potratovost. Základní ukazatele potratovosti.

Kapitola 7

Celkové charakteristiky přirozené reprodukce

Stacionární a stabilní populace. Míry celkové reprodukce.

Kapitola 8

Populační odhady a projekce

Ekonomický význam. Interenzální odhady. Druhy populačních projekcí. Historie populačních projekcí na území ČR. Odvozené projekce jako zdroj informací pro rozhodování v oblastech společenského dění (zejména v ekonomice).

Kapitola 9

Populační vývoj světa, regionů a zemí

Demografická revoluce, demografický vývoj světa – historie a současnost. Zákonitosti populační reprodukce. Vybrané současné problémy populačního vývoje světa – proces stárnutí populace ve vyspělých zemích.

Kapitola 10

Postavení ČR v demografickém vývoji světa

Demografický vývoj českých zemí od starověku do novověku. Průběh demografické revoluce na našem území. Proces urbanizace.

Kapitola 11

Půpulační teorie a politika

Demografické myšlení. Přehled populačních teorií – historie, současnost. Demografie a populační politika. Otázky populačního optima. Populační klima. Populační politika u nás a ve světě.

Kapitola 12

Současné tendence populačního vývoje ČR

Souhrnné zhodnocení aktuální demografické situace v ČR (úmrtnost, sňatečnost, rozvodovost, porodnost, potratovost).

Úplný obsah

Obsah	5
Úvod	13
1. Obecné problémy demografie	15
1.1. Vztah demografie k jiným oborům	16
1.2. Specifikace předmětu demografie a její vnitřní diferenciaci	16
1.3. Historie demografie	17
Počátky demografie	17
Demografie v 18. století	18
Vývoj současné demografie	19
Historie demografie v ČR	21
1.4. Významné mezinárodní demografické instituce a časopisy	22
2. Demografické a geodemografické jevy a způsoby jejich zjišťování	25
2.1. Vymezení demografických jevů	26
2.2. Demografická data a ukazatele	27
2.3. Způsoby získávání a prameny demografických dat	29
Sčítání lidu	29
Evidence přirozeného pohybu	32
Evidence stěhování	33
Populační registr	33
Zvláštní šetření	33
2.4. Historické prameny na území ČR	34
Nejstarší demografické údaje na našem území	34
Rakousko-uherské sčítání lidu na našem území	36
Československá sčítání lidu	38
3. Analýza struktury obyvatelstva	45
3.1. Struktura obyvatelstva podle pohlaví	46
3.2. Struktura obyvatelstva podle věku	47
3.3. Další diferenciaci obyvatelstva	51
Rodina a domácnost	51
Rasová, etnická, národnostní a jazyková diferenciaci obyvatelstva	51
Ekonomická a sociálně třídění diferenciaci obyvatelstva	54

Diferenciace obyvatelstva podle úrovně vzdělání	57
Diferenciace obyvatelstva podle náboženského vyznání	59
4. Úmrtnost a nemocnost	63
4.1. Úmrtí a úmrtnost	64
4.2. Individuální stárnutí a délka lidského života	64
4.3. Jednoduché ukazatele úmrtnosti	65
4.4. Úmrtnost dětí v prvním roce života	67
4.5. Rozklad kojenecké úmrtnosti	68
4.6. Úmrtnost nenarozených	69
4.7. Srovnávací ukazatele úmrtnosti	70
4.8. Řád vymírání	72
4.9. Otázky sestavování úmrtnostní tabulky	75
4.10. Hlubší analýza úmrtnosti	75
4.11. Příčiny úmrtí a nemocnost	77
5. Sňatečnost a rozvodovost	83
5.1. Sňatek a sňatečnost	84
5.2. Hlubší analýza sňatečnosti	86
5.3. Tabulky sňatečnosti	87
5.4. Rozvod a rozvodovost	89
5.5. Kohortní analýza rozvodovosti	91
6. Plodnost a porodnost	93
6.1. Porod a porodnost	94
6.2. Plodnost všech žen	96
6.3. Manželská plodnost a nemanželsky narození	97
6.4. Diferenční plodnost	98
6.5. Potrat a potratovost	98
7. Celkové charakteristiky přirozené reprodukce	101
7.1. Jednoduché charakteristiky přirozené reprodukce	102
7.2. Stacionární populace	103
7.3. Míry celkové populační reprodukce	104
8. Populační odhady a projekce	107
8.1. Význam a druhy populačních odhadů	108
8.2. Intercenzální odhady	108
8.3. Druhy populačních projekcí	109

8.4. Historie populačních projekcí na území ČR	111
9. Populační vývoj světa, regionů a zemí	113
9.1. Demografická revoluce	114
9.2. Demografický vývoj světa v nejstarších dobách	116
9.3. Demografický vývoj přechodu k zemědělství	116
9.4. Od historických populací k počátkům demografické revoluce	118
9.5. Změny během posledních tří století	119
9.6. Vybrané současné problémy populačního vývoje světa	120
10. Postavení ČR v demografickém vývoji světa	125
10.1. Nejstarší populace na území ČR (od pravěku do raného středověku)	126
10.2. Demografický vývoj českých zemí ve středověku	127
10.3. Obyvatelstvo českých zemí v raném novověku	129
10.4. Obyvatelstvo Českých zemí od vzniku Československa	134
11. Populační teorie a politika	137
11.1. Populační teorie	138
11.2. Demografie a populační politika	143
12. Současné tendence populačního vývoje ČR	147
12.1. Věkové složení obyvatelstva	148
12.2. Změny počtu obyvatel	149
12.3. Úmrtnost	150
12.4. Plodnost a porodnost	151
12.5. Sňatečnost	153
12.6. Rozvodovost	154
12.7. Potratovost	156
Shrnutí	159
Přílohy pro cvičení (POT)	161
Glosář	175
Rejstřík	179